
Hidajet REPOVAC ¹

**“Aktualnost fenomena sigurnosti u teoriji i praksi
modernih društava“**

**- Osvrt na knjigu dr. Rame Masleše “Teorije i sistemi
sigurnosti” -**

**“Topicality of security phenomenon in theory and
experience of modern societies“**

**- Review of book by Ramo Maslesa “Theories and
systems of security” -**

Nedavno se u ediciji “SECURITAS” izdavačke kuće “MAGISTRAT” pojavila knjiga dr. Rame Masleše pod naslovom “Teorije i sistemi sigurnosti”. I po sadržaju i po obimu radi se, rekao bih, o jedinstvenom, čak kapitalnom djelu iz te oblasti na našim prostorima. Malo je autora, ne samo u nas, već i u svijetu, koji su se odvažili da na svestran, teorijski i metodološki krajnje precizan i korektan način tretiraju fenomen sigurnosti i da time zadovolje, kako znanstvenu, tako i studentsku i širu populaciju. Može se reći da se dr. Masleša uhvatio u koštac sa temom koja je u samom vrhu aktualnosti i koja ima, koliko teorijske, toliko i praktične reperkusije na opstanak i razvoj modernih društava. U grotlu nesigurnosti koja poput vulkanske lave prži neuralgične tačke zemaljske kugle i prijeti da će postati globalni princip ljudske egzistencije, promišljati puteve osiguranja dostojanstvenog življenja predstavlja, u pravom smislu riječi i teorijski i praktični imperativ. Danas se pouzdano zna iz kojih se izvora generira nesigurnost: iz neravnomjernosti u ekonomskom, političkom i duhovnom razvoju, iz neravnomjerne raspodjele bogatstva, iz dominacije sile i terora

¹ Dr. sci redovni profesor na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu

nad nemoćnim i obespravljenim , iz prirode nedemokratskih sistema vlasti , iz gramzivosti i egoizma , iz genocidnih političkih strategija od kojih nije imuna ni tzv. moderna civilizacija , iz autokratske , arogantne i netolerantne kulture i niza drugih faktora koji su antiteza načelima humanosti i slobode . Ne postoji univerzalniji niti vredniji princip od principa slobode , osim samog života i stoga i jeste ključno teorijsko i praktično pitanje kako ga očuvati u kolotečini surove i outđene vlasti i politike , odnosno , kako modernom čovjeku stvoriti osjećaj sigurnosti, a da on instrumentarij kojim se to postiže ne doživljava kao represiju nad samim sobom , ili kao ugrožavanje drugog . To su generalna pitanja koja se postavljaju uz svako poglavlje knjige koja se nalazi pred nama . Dr. Ramo Masleša je vrstan poznavalac materije , čovjek koji je prošao teška iskušenja borbe za stvaranje i očuvanje jednog sistema sigurnosti u praksi , da bi potom ušao sa svim svojim znanjem i iskustvom u akademske sfere i na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu razvio i obogatio predmet "Teorije i sistemi sigurnosti" . Ovo je djelo autentični izraz tog puta , ali i više od toga , relevantan doprinos nauci koji prevazilazi okvire lokalnog teoretiziranja . To je dokaz da mi , iako mala sredina , imamo sposobne ljude čiji je naučni rad ekvivalentan evropskom i svjetskom .

Djelo "Teorije i sistemi sigurnosti" je tematski izuzetno složeno i ambiciozno , što se vidi već iz naslova odjeljaka i iz materije koju oni tretiraju . Artikulirano je u deset poglavlja : " SIGURNOST" , "PODJELA SIGURNOSTI PREMA OSNOVNIM OBILJEŽJIMA " , " NAUČNO I TEORIJSKO PROMIŠLJANJE OSNOVNIH KATEGORIJSKIH KONCEPATA SIGURNOSTI" , " TEORIJA SISTEMA KAO TEORIJSKO METODOLOŠKI OKVIR ZA PROUČAVANJE POLITIČKIH SISTEMA I SISTEMA SIGURNOSTI" , " SIGURNOST U DEMOKRATSKOM DRUŠTVU" , " TEORIJE I SISTEMI SIGURNOSTI" , " SAVREMENI SISTEMI SIGURNOSTI" , " OSNOVNI PODSISTEMI SISTEMA SIGURNOSTI" , " ORGANIZACIJA I FUNKCIONIRANJE SISTEMA SIGURNOSTI POJEDINI DRŽAVA" i " SAVREMENI SIGURNOSNI IZAZOVI I NEKI OBLICI UGROŽAVANJA SIGURNOSTI" .

Namjerno sam naveo naslove poglavlja da bih znanstvenoj i drugoj čitalačkoj publici predočio obim i značaj tema koje ovo djelo tretira . Međutim , ono što , po mom sudu , predstavlja okosnicu teorijskih promišljanja dr. Masleše , jeste odnos između potreba i vrijednosti modernih društava i modernog čovjeka i prirode i karaktera sistema sigurnosti . U društvima koja teže ka demokratskom idealu i kojima je načelo slobode čovjeka prvo na rang listi sistema vrijednosti , pitanje sigurnosti je tako artikulirano i u teoriji i u praksi , da ga ljudi osjećaju i " iznutra" i "iz vana" kao produkt civilizirane društvene zajednice . U

takvim društvima svako narušavanje sigurnosti i svaki teroristički akt doima se kao patološki izdanak koji se demokratskim ustrojstvom sigurnosti može nadvladati . Međutim, u nedemokratskim društvima sistem sigurnosti ima represivni karakter i on je tim represivniji , što je zahtjev za slobodom i demokracijom naglašeniji . Poznati su primjeri "sistema sigurnosti" koji su dominirali u nekim regijama svijeta tokom dvadesetog stoljeća a koji su imali nedemokratsku i represivnu formu , jer su se generirali u nedemokratskim društvima (KGB u bivšem SSSR-u , SECURITATEA u Rumuniji u vrijeme Čaušeskua i mnogi drugi u zemljama nerazvijene demokracije u srednjoj i latinskoj Americi , Aziji , Africi itd.) . Dva su opsežna poglavlja u knjizi dr. Masleše koja eksplicite raspravljaju problem konstituiranja modernih demokratskih društava, a u čijem složenom procesu izgradnje građanskih prava i sloboda , sigurnosni sistem utemeljen na demokratskim principima predstavlja jednu od osnovnih poluga . To su poglavlja "SIGURNOST U DEMOKRATSKOM DRUŠTVU" i "TEORIJE I SISTEMI SIGURNOSTI" .

Autor postavlja pitanje šta je to demokratska ustavna država i na koji način i kojim metodama i instrumentima ona postaje nosilac sigurnosne funkcije u civilnom društvu . Ako postoje takvi modeli sistema sigurnosti koji su adekvatan odgovor na zahtjeve demokracije , onda se može pretpostaviti da će oni biti u stanju da zaštite osnovne društvene vrednote , građanska prava i slobode i na individualnom i na kolektivnom planu .

Međutim , autor je svjestan insuficijentnosti i nedorečenosti savremenih "demokratskih " društava . Ta insuficijencija i krnjost glavnih karika u procesima nastajanja i razvoja demokratskih društava , često ima kao antipod terorizam , odnosno , organizirano terorističko djelovanje . Pomenuo sam da su porođajne muke ranih demokracija praćene opštom ekonomskom , političkom i kulturnom nerazvijenošću , neizgrađenim građanskim pravima i slobodama , nedovoljnom otpornošću na vanjske pritiske koji su izraz težnje za ekonomskom i političkom dominacijom razvijenih zemalja . U takvom kontekstu terorizam i organizirani kriminal se pojavljuju kao destabilizirajući faktori i kao uporišne tačke za stvaranje potencijalno neuralgičnih regija svijeta .

Dr. Masleša je ovaj problem tretirao u desetom poglavlju pod naslovom : "SAVREMENI SIGURNOSNI IZAZOVI I NEKI OBLICI UGROŽAVANJA SIGURNOSTI" . Treba imati na umu da je naša zemlja u složenom postratnom periodu , sa naglašenom tendencijom za etničkim podjelama , sa drastičnom ekonomskom nerazvijenošću , područje potencijalnog terorističkog djelovanja . Upravo iz tih razloga i autor ove knjige upozorava koliki je značaj izgradnje pravne države sa definiranim demokratskim

načelima i koliki je značaj stvaranja demokratskog sistema sigurnosti u funkciji odbrane građanskih prava i sloboda . Svaki oblik nesigurnosti i destabilizacije odnosa mogao bi imati katastrofalne konzekvence za Bosnu

Na sve ove , ali i brojne druge probleme ukazuje zaista opsežno , teorijski i stručno dobro opremljeno Maslešino djelo . Trebalo je znanja , vremena i samoprijedora da se stvori jedno ovakvo djelo . Moram ponoviti da ono impresionira i obimom i sadržajem , da je pisano akademskim , ali i jednostavnim jezikom , te da će imati brojnu čitalačku publiku i u znanstvenim krugovima i među kriminalistima u praksi , a posebno među studentima na fakultetima društvenih znanosti kojima je ovo djelo prevashodno namijenjeno .